

บูรณาการและการพัฒนาหลักสูตร

ได้กล่าวไว้แล้วในการอธิบายคำ "บูรณาการ" ว่าครูย่อมจะพยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะให้นักเรียนของตนได้เกิดสภาพที่เรียกว่า บูรณาการ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เป็นต้นว่าพยายามจัดให้มีระบบครูที่ปรึกษาชั้น และการจัดให้มีโครงการต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาให้แก่ นักเรียน เช่น โครงการสอนเพิ่มเติม (โดยไม่เก็บเงิน) โครงการอาหารกลางวัน โครงการจัดตั้งชุมนุมต่างๆ และอื่นๆ อีกหลายประการ

๑. บูรณาการและการพัฒนาหลักสูตร (Integration and Curriculum)

เรื่องนี้เป็นความพยายามของครู และนักการศึกษาอีกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนได้เกิดมีบูรณาการเท่าที่ทราบกันอยู่ทั่วไป ในสมัยแรกๆ นั้น วิชาต่างๆ ได้แยกสอนเป็นวิชาๆ ไป ไม่เกี่ยวข้องกัน เช่น วิชาอ่านไทย วิชาเลขคณิต วิชาภูมิศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ วิชาหน้าที่พลเมือง และวิชาพลศึกษา เป็นต้น วิชาต่างๆ ที่ปรากฏในหลักสูตรต่างก็แยกกันไปโดยไม่เกี่ยวข้องกันเลย

ต่อมาได้มองเห็นว่า ว่าที่จริงแล้ววิชาเหล่านั้นมันสัมพันธ์กันอยู่มาก และไม่ได้ออกออกจากกันอย่างเด็ดขาดตามที่เข้าใจกันนั้นเลย ถ้านักเรียนได้เรียนให้สัมพันธ์กันเสียบ้าง ก็อาจจะเกิดความหมายแจ่มชัดขึ้น และเกิดความสนใจมากขึ้น ไม่ต้องเป็นทุกข์จนเกินไปในการศึกษาเล่าเรียน และนั่นก็คือจะเป็นการช่วยให้เกิดบูรณาการขึ้นได้บ้างนั่นเอง

ยกตัวอย่าง ในภาคเรียนที่หนึ่ง ครูประวัติศาสตร์สอนประวัติศาสตร์ประเทศจีนโบราณ และในภาคเรียนเดียวกันนี้เอง ครูภูมิศาสตร์ก็สอนภูมิศาสตร์ประเทศอเมริกา ซึ่งเป็นการกล่าวถึงเรื่องราวของคนละทวีป ไม่เกือบลในการเข้าใจที่ลึกซึ้งได้มากนัก แต่ถ้าหากในภาคเรียนเดียวกันนั้น หลักสูตรได้กำหนดให้เรียนทั้งประวัติศาสตร์จีนโบราณ และทั้งภูมิศาสตร์จีนอีกด้วย

แล้ว ก็จะทำให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น เช่นทำไมต้องมีการสร้างกำแพงเมืองจีน เป็นต้น

เมื่อเกิดความคิดเช่นนี้ขึ้นแล้ว ครูก็ได้พยายามจัดวิชาที่จะสอนให้สัมพันธ์กัน เพื่อให้นักเรียนจะได้เห็นภาพทั้งหมดทุกแง่มุมของเนื้อหาวิชาที่กำลังเรียนอยู่นั้น เท่าที่จะทำได้ ซึ่งทั้งนี้ย่อมเป็นไปตามที่กล่าวกันว่าไว้ใน Gestalt psychology ว่า "Whole is greater than sum of parts" (ส่วนทั้งหมดย่อมจะใหญ่กว่าผลรวมของส่วนย่อยที่แบ่ง) ที่ใหญ่กว่านั้น ก็เพราะได้เกิดมีความหมาย (meanings) เพิ่มขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจดีขึ้นและช่วยในการสร้างเสริมบูรณาการ

ดังนั้น ตั้งแต่ต้นมาจนบัดนี้ ครูและนักการศึกษาได้พยายามคิดวิธีการต่างๆ ในเรื่องที่จะช่วยให้วิชาต่างๆ ได้สัมพันธ์กัน หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือเริ่มคิดที่จะพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบต่างๆ

๒. การพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมให้เกิดบูรณาการ

การพัฒนาหลักสูตรโดยที่มุ่งคิดเรื่องบูรณาการเป็นใหญ่นั้น ปรากฏว่าที่สำคัญๆ มีอยู่ ๔ วิธี คือ

วิธีที่ ๑ ได้แก่วิธีที่ยกมาเป็นตัวอย่างแล้วนั่นเอง กล่าวคือ พยายามจัดวิชาบางวิชาที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกัน อย่างชัดเจน ให้ได้อยู่ในสัปดาห์เดียวกัน หรือในเดือนเดียวกัน หรือในภาคเรียนเดียวกัน เช่น พยายามให้วิชาประวัติศาสตร์ไทย และภูมิศาสตร์ไทยได้อยู่ในหลักสูตรของภาคเรียนเดียวกัน หรือในปีการศึกษาเดียวกัน เป็นต้น และนอกจากนี้แล้วพอถึงวิชาเรียงความไทย ก็กำหนดในหลักสูตรว่า ต้องเขียนเกี่ยวกับปัญหาของประวัติศาสตร์ไทยตอนที่กำลังเรียนอยู่นั้นอีกด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

การคิดได้ดังกล่าวนี้ ในตอนแรกๆ ก็เป็นที่ตื่นตัวกันในกลุ่มครูอาจารย์ผู้มีใจน้อย แต่ก็เป็นการจัดวิชาหรือจัดหลักสูตรที่มุ่งให้เกิดบูรณาการเพียงในขั้นเริ่มต้น

เท่านั้น

วิธีที่ ๒ ต่อมาได้มองเห็นถึงลงไปอีกว่า เพื่อให้วิชาการต่าง ๆ ที่เล่าเรียนกันอยู่นั้นได้สัมพันธ์กันใกล้ชิดยิ่งขึ้น และเป็นประโยชน์ในการเรียนได้สะดวกขึ้น และจะเป็นที่เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้นไปอีก เห็นควรให้รวบรวมวิชาที่ใกล้ชิดกันมากๆ ให้อยู่เป็นกลุ่มวิชาเดียวกัน คือให้เป็นวงวิชากว้างๆ (broad field)

ยกตัวอย่าง วิชาอ่าน เขียน เรียงความ ไวยากรณ์ ย่อความ เหล่านี้ ให้รวมกันเป็นกลุ่มเดียว โดยที่เพิ่งถึงถึง การพูด การฟัง การเขียน และการอ่าน เป็นใหญ่ และให้ชื่อกลุ่มวิชานี้ว่า วิชาศิลปะทางภาษา (language arts) ซึ่งอาจแบ่งกลุ่มวิชาใหม่นี้ได้เป็น ๒ ส่วน คือ

- ๑) ส่วนที่รับเข้า ได้แก่ การอ่าน และ การฟัง

๒) ส่วนที่แสดงออก ได้แก่ การเขียน และ การพูด

นอกจากกลุ่มวิชาศิลปะทางภาษาแล้ว ยังมีกลุ่มวิชาสังคมศึกษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ที่ไปอีก ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวิธีการพัฒนาหลักสูตรแบบ broad field ทั้งสิ้น

การที่จัดให้วิชาต่างๆ ได้สัมพันธ์กันแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเช่นนี้ นับได้ว่า เป็นการจัดหลักสูตร เพื่อให้เกิดบูรณาการเป็นขั้นที่สอง

วิธีที่ ๓ ต่อมาวิชาการศึกษา หรือศึกษาศาสตร์ ได้เจริญก้าวหน้าไปอีกมาก ทำให้เกิดความคิดว่า ควรจะมุ่งทำให้เกิดบูรณาการ ให้แน่นชิดยิ่งขึ้นกว่าเดิม คือ เปลี่ยนแปลงให้ถึงโครงสร้างของหลักสูตร ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงเพียงจัดเป็นกลุ่มวิชาเท่านั้น ดังนั้น จึงได้แบ่งหลักสูตรออกเป็นสองตอนใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ ๑ วิชาแกนกลาง (central core) ซึ่งมุ่งที่จะให้ผู้เรียนได้เกิดสภาพที่เรียกว่า บูรณาการโดยตรง	ตอนที่ ๒ วิชาต่างๆ ซึ่งแยกสอนเป็นวิชาๆ ไปตามเดิม ทั้งนี้เพื่อมุ่งให้เกิดความเข้าใจในแง่ละวิชานั้น
<p>ลักษณะทั่วไปของวิชาแกนกลางมีดังนี้ -</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. มุ่งกันสำหรับทุกคน เพราะหวังว่าผู้เรียนทุกคนจะได้เกิดบูรณาการโดยแท้จริง ๒. คาดคะเนไว้ล่วงหน้าว่า อาจจะได้เรียนในหัวข้ออะไรบ้าง โดยถือความสนใจร่วมกัน (center of interest) ของเด็กในวัยนั้นๆ เป็นใหญ่ เช่น คณะไว้ว่า อาจจะได้เรียนเรื่อง ร่างกายของเรา บ้านของเรา โรงเรียนของเรา ประเทศของเรา เป็นต้น ซึ่งย่อมน่าจะเป็นเรื่องที่ทุกคนน่าจะให้ความสนใจ ร่วมกันแน่นอน ๓. ครูกับนักเรียนพิจารณาพร้อมกัน (teacher-pupils planning) เกี่ยวกับรายละเอียดของหัวข้อเหล่านั้น เพื่อให้ตรงกับเหตุการณ์ และท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ <p>(วิชาแกนกลาง ช่วยให้นักเรียนได้เรียนสิ่งที่สนใจร่วมกัน หรือสิ่งที่อาจจะเป็นเรื่องที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ จึงอาจจะเป็นการช่วยบรรเทาความหนักใจลงได้บ้าง นับว่าเป็นการช่วยให้เกิด บูรณาการ ตามสมควร</p>	<p>วิชาต่างๆ ดังกล่าวนั้น เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาต่างประเทศ วิชาการงาน วิชาดนตรี วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาพลศึกษา ฯลฯ ก็คงเรียนไปตามปกติ ครูใช้วิธีสอนวิชาเฉพาะในการสอนวิชาเหล่านั้น</p> <p>วิชาอื่นๆ เหล่านี้ มุ่งให้เกิดทักษะที่ต้องการ เช่น ทักษะในการอ่าน การเขียน การคิดเลข ตลอดจนให้ได้เนื้อความรู้ในวิชาเหล่านั้นอีกด้วย</p>

การคิดวิธีการที่ ๓ ออกมาได้ นั้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตร และทำให้มั่นใจยิ่งขึ้นว่าการพัฒนาหลักสูตรนั้น จะช่วยให้นักเรียนมีบูรณาการ ได้อีกแรงหนึ่งอย่างแน่นอน

วิธีที่ ๔ ต่อมาได้คิดปรับปรุงวิธีที่ ๓ ให้ลึกซึ้งลงไปอีก และให้ตรงกับความเป็นจริงในชีวิตยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

<p>ตอนที่ ๑ พยายามแก้ปัญหาของเด็ก ร่วมกัน โดยถือเอาตัวเด็ก คือปัญหาของเด็กนั่นเอง, เป็นศูนย์กลาง (child centered)</p>	<p>ตอนที่ ๒ ให้เรียนวิชาต่างๆ คนปรกติเพื่อสนองความต้องการของตนเองและสังคม (personal social needs)</p>
<p>ลักษณะทั่วไปของหลักสูตรตอนที่ ๑ นี้ มีดังนี้:-</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. บังคับสำหรับทุกคน เพราะเป็นการช่วยแก้ปัญหา โดยตรงของเด็ก ถ้าแก้ปัญหาได้คกไปแล้ว ก็จะช่วยให้เกิดบูรณาการได้จริงยิ่งขึ้น ๒. ไม่มีกำหนดไว้ล่วงหน้าในหลักสูตรว่าจะให้เรียนตามจุดสนใจอะไร แต่ให้เน้นในสิ่งที่ปัญหาตามวัยของเด็ก อาจจะมีรายชื่อปัญหาของเด็กในวัยต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจนไว้บ้างพอเป็นตัวอย่างหรือแนวทาง ทั้งนี้สุดแต่จะกำหนดกันเอง ในระหว่างการคิดพิจารณาวางแผนระหว่างครูและนักเรียน (teacher-pupils planning) แต่จะต้องอยู่ในช่วงเวลาที่กำหนดไว้ให้ ๓. ครู และนักเรียน ต้องช่วยกันกำหนดเองว่าอะไรเป็นปัญหาที่สำคัญและเหมาะสม (ซึ่งแปลว่าครูจะต้องมีความชำนาญด้านความเป็นอย่างไร) แล้วก็ดำเนินการเรียนการสอนเป็นปัญหา ๆ ไข ทั้งนี้โดยหวังจะให้ นักเรียนรู้จักคิดเป็น ตัดสินใจเป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักทำงานให้แก่สังคม ในการที่แก้ปัญหาของตนหรือของกลุ่มสำเร็จลุล่วงไปได้ นั้น ย่อมก่อให้เกิดบูรณาการได้ส่วนหนึ่ง <p>ในการสอนหลักสูตรตอนที่ ๑ นี้ ครูใช้วิธีสอนแบบ problem-solving คือใช้วิธีแก้ปัญหาเป็นวิธีสอน</p>	<p>ให้เรียนวิชาต่างๆ เช่น ภาษา การงาน และอาชีพ จริยธรรม คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ไปตามปรกติ ครูใช้วิธีสอนสำหรับวิชาเฉพาะในการสอนวิชาเหล่านี้</p> <p>ในการกำหนดวิชาเหล่านี้ในหลักสูตรก็จะต้องคำนึงถึงความต้องการหรือความจำเป็นของผู้เรียนเอง และความจำเป็นของสังคมอีกด้วย</p>

จะสังเกตได้ว่า ในการพัฒนาหลักสูตรตามวิธีที่ ๑ นั้น ไม่ได้พูดเรื่องปัญหาโดยตรง แต่พูดเรื่องจุดสนใจหรือ ศูนย์สนใจ (Center of Interest) และ ยังไม่ได้เอ่ยถึง การใช้วิธีแก้ปัญหาเป็นวิธีสอน ส่วน

การพัฒนาตามวิธีที่ ๔ นั้น ได้ก้าวหน้าไปอีกก้าวหนึ่ง และจะนำไปสู่สภาพที่เรียกว่า บูรณาการได้สะดวกยิ่งขึ้น และยังได้กล่าวถึงการสนองความต้องการส่วนตัว และความต้องการทางสังคม อีกด้วย

ทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนี้ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ครูและนักการศึกษาได้พยายามอย่างยิ่งที่จะให้นักเรียนของตน ได้มีบุรณาการ ค่อยไปในอนาคตก็คงจะได้มีการพยายามกันอีกในเรื่องนี้ โดยเฉพาะเมื่อได้มีการใช้

คอมพิวเตอร์กันแพร่หลายแล้ว การจัดหลักสูตรให้นักเรียนเป็นรายตัว ก็คงจะเป็นความจริงขึ้น และก่อให้เกิดบุรณาการได้อย่างมาก

สาโรช บัณฑิต